

בסיעתא דשמיא

שיעורים בכומדות וחסידות

שנאמרו בבית המדרש "בית אהרן"
רחוב הרב ברים 5 ביתר עילית

הרב שמעון שפיצר שליט"א

הרה"ק בעל מאור ושמש זיע"א תשע"ז

ניתן לשמוע בקו ישיר 0732951337

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171111

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

הרה"ק רבי קלונימוס קלמן ב"ר אהרן זיע"א בעל מאור ושמש

נסתלק לגנזי מרומים ביום א' בתמוז ה'תקפ"ג

בבית מדרשו של המאור ושמש

הרה"ק רבי שלמה מבאבוב (הראשון) זיע"א, אשר נסתלק אף הוא לגנזי מרומים ביום א' תמוז (שנת ה'תרס"ה) אמר: "הספר מאור ושמש הוא שולחן ערוך לחסידות".

בין שני הצדיקים הללו שנסתלקו ביום אחד, מצאנו קשר מיוחד והנה לפנינו אחד מהסיפורים הנפלאים המעיידים על קשר זה: בשנת הסתלקותו של הרה"ק מבאבוב, שהה בווינה לתקופת זמן והנה חלם לו באחד הימים שבא לקראקא עיר מגורו של ה"מאור ושמש", וכשביקש להיכנס לבית מדרשו, ראה כי הוא מלא מפה לפה באנשים ואי-אפשר להיכנס אליו דרך הפתח. קפץ מבעד לחלון וראה שהציבור עומד באמצע תפילת הלחש והצדיק בעל "מאור ושמש" במזרח. כשהסתיימה התפילה, ניגש אל ה"מאור ושמש" וביקש ממנו שיעלה אותו לתורה. ה"מאור ושמש" ניאות לבקשתו והעלהו לתורה.

בקומו משנתו הלך הרה"ק מבאבוב אל גיסו הרה"ק רבי אלעזר מאושפיצין זיע"א וסיפר לו את חלומו. הרה"ק מאושפיצין שמע ושתק. לאחר מכן, כשהרה"ק מבאבוב נסתלק ביום ההילולא של ה"מאור ושמש", פנה הרה"ק מאושפיצין למקורביו ואמר: "הזוכרים אתם את חלומי?! הא לכם פתרונו. ה'מאור ושמש' נתן לו עלייה. דעו לכם שכבר כשמעתי את חלומי זה לא מצא חן בעיני".

פעם אמר הרה"ק מבאבוב לחסידיו מיד לאחר שסיים את תפילת הלחש של נעילה ביום הכיפורים: "כעת התראיתי עם ה'מאור ושמש'".

ידי המאור ושמש כבדים עלי

עוד מסופר שפעם לאחר הדלקות נרות החנוכה, ישב הרה"ק מבאבוב בדביקות ולפתע התעורר ואמר: "ראשי כואב לי", וסיפר: "ראיתי עתה בחלומי את זקני הגה"ק מצאנו זיע"א ואתו עמו זקני הרה"ק מראפשיץ זיע"א הנמצאים בעולם האמת. ביקשתי מהגה"ק מצאנו שיברכני אבל הוא סירב באמרו שעדיף שהרה"ק מראפשיץ יברכני. משפנתי אל הרה"ק מראפשיץ אמר שעדיף שלא הוא ולא הוא יברכוני כי יש להם נגיעה בדבר מחמת

קרבתם אלי, אלא ימצאו אחד שאינו נמנה על קרובי ויברכני. לפתע נתגלה אלי ה'מאור ושמש' והוא ברכני. לכן כואב לי ראשי משום שידי המאור ושמש כבדים עלי".

וכפי שהעיד הרה"ק מבאבוב על גדלותו של ה"מאור ושמש" עד שאמר שספרו הוא שולחן ערוך לחסידות, כן העידו עליו עוד צדיקים הרבה. הרה"ק שר שלום מבעלז זיע"א אמר: "הכרתי את הצדיק בחייו, אבל כשראיתי את ספרו שיצא לאחר הסתלקותו, שבתי וראיתי שמעולם לא הכרתיו כי לגדלות כזאת לא פיללתי".

ברצותו מאריך וברצותו מקצר

דברי התורה המובאים בספר "מאור ושמש" הם רק המעט מן המעט ממה שיצאו מפי קדשו. לפי המקובל היה נוהג בתחילה להרבות כל-כך בדברי תורה עד שמאכלי השבת היו מצטננים, וכשראה שמקפידים עליו מן השמים עבור כך, התחיל לקצר באמירת התורה ודברי תורה אלו המקוצרים הם המה אשר הועלו בספרו.

מסופר שבנו הרה"ק רבי אהרן זיע"א התעסק לברו בהדפסת הספר לאחר הסתלקותו, וכששאלוהו מדוע אינו משתף בכך את אחיו הרה"ק רבי יוסף ברוך זיע"א שמילא אז את מקום אביו באדמו"רות, אמר: "אם אחי נטל לעצמו את האדמו"רות, דארף עס דאך מיר דריקן" [הרי זה צריך להצר לי] והתכוון בזה גם למשמעות השניה – הרי אני צריך להדפיס (ל"דריקן" באידיש שתי משמעויות: א. להצר. ב. להדפיס).

מרבית דברי התורה נכתבו על-ידי ה"מאור ושמש" בעצמו, אך רבים מהם לוקטו מכתבי התלמידים. היו שאמרו שביכולתם להכיר אלו מדברי התורה נכתבו על-ידו בעצמו ואלו מהם נכתבו על-ידי התלמידים. לפי המקובל עד חומש דברים נכתבו כמעט כולם על ידו ומחומש דברים נכתבו הרבה על-ידי התלמידים.

הרה"ק אריה דבי עילאי זיע"א, שהיה אחד מהצדיקים אשר סמכו ידיהם על הספר, התבטא עליו בעל-פה לאמור: "אני מעיד שבכוח הספר מאור ושמש להוציא נשמת האדם, ללבנה הדק היטב ולהחזירה אותה אצלו וייעשה כבריה חדשה".

שולחן ערוך לחסידות כיצד?

והנה מאחר ונודע לנו שהספר הקדוש הזה הוא שולחן ערוך לחסידות, היינו בוודאי מצפים למצוא בו תשובה לשאלה הקדומה: מה זאת חסידות? מה

חידשה לנו החסידות ומה הועילה לנו? אך האמת היא שאין הדבר נכון, כי לא זה נקרא שולחן ערוך. אף בשולחן ערוך של מרן הבית יוסף ז"ל לא נזכר כלל יהדות מה היא, והרוצה לדעת יהדות מה היא, יפתח ספרי מחשבה כספרי מהר"ל, ספר הכוזרי, מורה נבוכים ועוד וימצא את מבוקשו. בשולחן ערוך נכתב רק מה יש לעשות וכיצד יש לנהוג כדי להיות יהודי, ואמנם כן מי שיתנהג לפי השולחן ערוך יגלה לו ממילא יהדות מה היא.

הספר "מאור ושמש" אינו ספר מחשבה שבא ללמד אותנו מה חידש הבעש"ט הק'. הוא שולחן ערוך המורה לנו דרך מה לעשות וכיצד לנהוג כדי להיות חסיד, וכשננהג על פיו, ממילא נבין חסידות מה היא. יש וקשה לנו ללמוד ספר זה על הסדר מפני שהוא בלול מדרוש וקבלה, אבל כל זה רק כשאין יודעים מה לחפש בו, כי כשיודעים מה לחפש בו והוא הלכות החסיד, מוצאים בו עד מהרה באופן נפלא את כל יסודות החסידות אחד לאחד.

נחל נובע מקור חכמה

עוד זאת יש לדעת שכפי שהבית יוסף ז"ל ביסס את שולחנו על דברי הראשונים אשר ליקטם בחיבורו על הטור, כמו-כן ה"מאור ושמש" הביא את כל יסודותיו על-פי מה ששמע וקיבל מצדיקי דורו ומהצדיקים שקדמו לדורו. הלא אחד מרבותיו המובהקים היה הרה"ק בעל "נועם אלימלך" זיע"א אשר הוא זה שקירבו לחסידות כנודע, וממנו קיבל הרבה מיסודותיו שהביא בספרו. וכן קיבל מהחווה מלובלין זיע"א ומהרה"ק רבי שמלקא מנקלשבורג זיע"א ומעוד הרבה מגדולי הצדיקים.

ומלבד מה שנמצא כתוב בספרו במפורש "שמעתי מצדיק פלוני", "שמעתי מצדיק פלוני", נמצא עוד כתוב בחומש שלו שפעם התפלל בבית הכנסת הישן בפנינטשוב יחד עם החווה מלובלין ועם עוד י"ב צדיקים לזבשי לבנים בשבת וזכה לראות את בעל התפילה הרה"ק רבי אברהם מפנינטשוב זיע"א, וכששמע את השם יוצא מפיו, היה נשמע כשם המפורש היוצא מפי כהן גדול בעת עבודת יום הכיפורים.

יניקתו מצדיקי דורו

כך היה ה"מאור ושמש" נוסע הרבה אל הצדיקים ומקבל מהם את יסודות החסידות. כשהיה אצל הרבי ר' זושא, ראה אותו מונה וסופר את כל החטאים של הסובבים אותו ואומר אותם על עצמו כדרכו בקודש. והנה הפנה את עיניו הקדושות אליו ומיד רמז לאיסור הליכות ד' אמות קודם נטילת ידיים בבוקר. אמר לו ה"מאור ושמש": "הלא בשולחן ערוך לא הוזכר להלכה

שאסור ללכת ד' אמות בלי נטילת ידיים! השיב לו הרבי ר' זושא: "עובד ה' צריך לנהוג איסור בדבר לפנים משורת הדין".

בהיותו ברימנוב וסמך על שולחנו הטהור של הרה"ק רבי מנחם מנדל זיע"א, שמע לפתע את הצדיק מכריז בקול: "מי שאינו שומר הברית יקום ויסתלק". קמו כולם וברחו מלבד ה"מאור ושמש" שאמר שהוא כבר זקן ובא בימים וקשה עליו הריצה.

עוד מסופר שבהיותו ברימנוב שאל את המשרת הרה"ק רבי צבי הירש זיע"א, היאך יתכן שאין כוונות זרות מבבללות אותו בתפילתו. "אני", אמר לו המאור ושמש, "יודע ומכוון בתפילתי את כל כוונות האר"י ז"ל ואעפ"כ עד שאני מגיע לברוך שאמר אני צריך להילחם עם המחשבות שלא יבלבלו את מוחי". "אני אינני מכיר את כוונות האר"י ז"ל", השיב לו רבי צבי הירש, "אבל כיון שאני מוציא מפי את שתי התיבות הראשונות של התפילה 'אדון עולם' מיד בורחות כל המחשבות זרות ומסתלקות ממני".

שוזה לכל נפש

עוד יש להדגיש שהספר "מאור ושמש" נחשב כשולחן ערוך גם מצד שהוא כתוב בסגנון ברור השווה לכל נפש וכל איש יהודי מנער ועד זקן יכול להגות בו ולמצוא בו את מה שאהבה נפשו. ובאמת זה היה הספר הראשון שנכתב בסגנון כזה. כבר היו אז ספרי חסידות אחרים, כמו ספר התולדות, אבל הוא ספר קשה בהרבה הן מצד הסגנון והן מצד דברי הקבלה הכתובים בו שלא תמיד מדברים אל לב הנערים. אפילו הספר "באר מים חיים" שנכתב בסגנון קל השווה לכל נפש ובלשון החוצבת להבות אש, הרי הוא נדפס רק לאחר שנדפס ה"מאור ושמש".

לימוד התורה בקדושה ובטהרה

נזכיר אפוא כמה יסודות כלליים בתורת החסידות אשר מקורם בספר קדוש זה, וזה יצא לנו ראשונה: הן ידוע שהחסידות הניחה דגש גדול על לימוד התורה שיהיה בקדושה ובטהרה, באימה וביראה ברתת ובזיע, והיו החסידים אומרים פעמים אין מספר שאין האדם רשאי להתיישב בשום אופן ללמוד תורה מבלי לעשות חשבון הנפש תחילה, בפרשם הפסוק "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" שהוא עולה על לימוד התורה.

הנה יסוד זה עם פירוש הפסוק מקורו בדברי המאור ושמש בשם החוזה מלובלין זיע"א, וזה לשונו (פרשת משפטים): התורה אינה נקנית לאדם אלא אם כן לומד באימה וביראה וברתת וזיע, וכל לימוד התורה ועשיית המצוות

צריכין להיות וללמוד בהתלהבות גדולה, דהיינו ברתת וזיע, כמו שקיבלו אבותינו את התורה על הר סיני. וצריך האדם לפשפש במעשיו היטב ולהרהר בתשובה קודם הלימוד, ולא כמצות אנשים מלומדה, רק שישבר את לבו על מעשיו בעת עמדו להתפלל או ללמוד, ולקבל עליו לבל יחזור עליהם. כמו שהיה מרגלא בפומיה של אדמו"ר הרב הקדוש רבינו יעקב יצחק הלוי זצוק"ל מק"ק לובלין על פסוק ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי, זה קאי על מי שלומד תורה ואינו עוזב את דרכיו הרעים ומהרהר עליהם בתשובה קודם הלימוד, ועל ידי שעושה תשובה קודם הלימוד, הוא לומד באימה ויראה ברתת וזיע.

יראת הרוממות רק על-ידי טבילה במקווה

כן הפליג המאור ושמש בגודל נחיצות הטבילה במקווה קודם הלימוד והכביר במילים כנגד אלו שאינן מקפידים עליה, וזה לשונו (פרשת אמור): בזמנים הקודמים שהיה דבר ה' יקר בימים ההם ולא היו יודעים מיראת הרוממות כלל, זאת היה מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו. והכת שבתי צבי ימ"ש שהיו אז בימים ההם, ומזה נעשו אפיקורסים, שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף. והיה העולם שם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, הבעל שם טוב הקדוש, ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנזי מרומים, והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו, שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא בטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצוות, צריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו.

ומוסיף ואומר: הכלל העולה מזה, מי שהוא לומד פשטות התורה בלתי טהור, אזי אינו יכול להשיג בשום אופן מה היא יראה, ומי שהוא לומד ספרי קבלה ואינו זהיר בטבילה זו, יוכל לבוא חלילה לידי אפיקורסות, והוא מטמא נפשות ישראל הנגררים אחריהם. אבל אם האדם מקדש ומטהר עצמו מקטנותו, וכל ימיו הוא לומד על טהרת הקודש, הוא משיג יראת הרוממות, והוא יכול לקרב את נשמות ישראל להבורא ברוך הוא, ולהכניסם בגופי התורה ומצוות ויראת שמים, ואור קדושתו מופיע על תלמידיו ותלמידי תלמידיו ההולכים בעקבותיו עד סוף כל הדורות.

הכנה לתפילה מטהרת את המחשבה

זהו לענין הלימוד, ולענין התפילה גם-כן כתוב בספר כמה וכמה דיבורים השגורים בלשון החסידים. והנה לפנינו הכתוב בספר אודות גודל הנחיצות להשכים קום ולעשות הכנה לתפילה (וזאת הברכה): מעיקרי עבודת ה' הוא

התפילה בדחילא ורחימא. ועל ידי שאדם מקשר נפשו ורוחו ונשמתו, ומדבק עצמו בעת התפילה באין סוף ב"ה, מושך על עצמו דביקות וקדושה על כל היום. אכן, העצה היעוצה לבוא לידי מדה זו, לזכות לשלימות התפילה, הוא על ידי שיקום בחצות לילה, וילמוד כמה שיעורים, ומהן הלכות פסוקות כל אחד לפי ערכו, ועל ידי זה הוא מגרש הקליפות העומדין לבלבל בעת התפילה, ומטהר מחשבותיו שיהיה לו נקל להתפלל בלי מחשבה זרה, ולהעלות העולמות משנפלו מראשית הבריאה, והן הן המחשבה הזרה הנופלת לאדם בשעת התפילה. כי כשבא להעלות הניצוץ ממעמקי הקליפות – אז יעמדו נגדו לעכבו לבל יתעלה מהן, וצריך האדם לגבר חיילים לזה, ועל ידי עסק התורה שעוסק קודם התפילה בדחילו ורחימו, יהיה לו סעד לזה.

ובזה הוא מפרש לשון הפסוק "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומו": "חילו" הוא לשון זיחל משה' שהוא לשון תפילה, פירוש שיברך ה' את תפילתו שתעשה פרי. ופועל ידיו תרצה' פירוש, שגם תנועות הידיים אשר אדם עושה בעת תפלתו לעורר לבבו אל זכות התפילה, גם זה יעלה לרצון לפניו. 'מחץ מתנים קמיו', מילת מתנים לשון לימוד [כמו תנויי מתניין], וביאורו כי הכתוב נותן עצה לזה שיהיה תפילתו מקובלת ומרוצה, על ידי שימחץ בלימודו תחילה את כל קמיו הם הקליפות העומדים לעכבו, זמשנאיו מן יקומו' לבל יהיה להם תקומה כלל נגדו.

עבודת ה' על-ידי דיבוק חברים

ועוד זאת שלישיה הוא היסוד שיצקה תורת החסידות, שאין האדם יכול לעבוד את ה' לבדו, אלא הוא מוכרח להתחבר לחברים מקשיבים ובר בבר להתקשר אל הצדיק.

והנה לשונו הטהור של ה"מאור ושמש" בענין ההתחברות לחברים (פרשת קדושים): יש בני אדם שסוברים שדרך העבודה להשם יתברך להגיע לדביקות הוא בהתבודדות, בהתבודד עצמו חדר לפניו מן החדר ולומד שם ואינו מדבר לשום אדם בעולם, ואינו מתראה לשום אדם שזה הוא עיקר עבודה לבוא לדביקות, אבל זה אינו אמת גמור, כי יוכל להיות שיתבודד עצמו כמה שנים ולא ידבר לשום אדם כלל ולא יבוא לאמת כלל. וכך שמעתי פעם אחת מארמו"ר הרב המפורסם מו"ה אלימלך מליזענסק זצוק"ל פירוש על פסוק (ירמיהו כג, כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה', שאמר הוא ז"ל שרצה לומר, שאם יתבודד אדם עצמו בחדר מיוחד בסתר, ויהיה סבור שזהו עיקר עבודה, אבל הקדוש ברוך הוא אומר זאני לא אראנו

רצה לומר, שגם אני כביכול 'לא אראנו בו', רק עיקר העבודה הוא שיתחבר אדם עצמו עם בני ישראל צדיקים וכשרים, ועל ידי זה יכול לבוא לעבודה להשם באמת ללמוד ממעשיהם הטובים, כי העיקר הוא התבודדות המחשבה לחשוב תמיד ברוממות אלקותו יתברך, הגם שהוא בתוך קהל רב - ידבק מחשבתו תמיד בהבורא יתברך.

התקשרות אל צדיקי הדור

וזה לשונו לענין ההתקשרות לצדיק: השי"ת חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח ושולח לזה העולם בכל דור ודור צדיקים גדולים שיש להם נשמות קדושות וגבוהות עד למאוד, והם בהשגה גדולה ובקדושה גדולה, ותמיד אש המזבח תוקד בהם בהתלהבות ביראה ואהבה רשפי אש שלהבת י-ה. והנה אנחנו בני ישראל מצווים במצוה מן התורה - הדבק בתלמידי חכמים, וכמו שפירש רש"י ז"ל, על פסוק (דברים יא, כב) ולדבקה בו, "אפשר לומר כן? אלא הדבק בתלמידי חכמים. והנה בנסוע האיש הישראלי אל הצדיקים שבדורו, ומקרב את עצמו בתשוקה ואהבה רבה אל הצדיק, אזי כמים הפנים אל פנים, הצדיק משפיע אליו בקדושתו להיות לו יתד נאמן בהקדושה שלא יפול הנופל ממנו.

דבריו אלו הקדושים והטהורים הם מודעה גלויה כנגד אלו המהרהרים בלבם כביכול בדורנו אינם בנמצא צדיקים גדולים כפי שהיו בדורות הקודמים. והאמת שכבר מפורש הוא במדרש (בראשית רבה נו-ז): "אין דור שאין בו כאברהם ואין דור שאין בו כיעקב ואין דור שאין בו כמושה ואין דור שאין בו כשמואל". וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת מקץ): "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, אמר רבי שמואל בר נחמן פסוק זה שר העולם אמרו, נער הייתי מימות אדם וגם זקנתי עד ימות המשיח ולא ראיתי שעזב הקדוש ברוך הוא את העולם מן הצדיקים, אלא שבכל דור ודור מעמיד צדיקים".

נסיים מעין הפתיחה: הספר מאור ושמש הוא שולחן ערוך לחסידות משום שהוא מלא וגרוש בכל יסודות החסידות. ההוגה אפוא בספר קדוש זה ומשתדל לקיים יסודות אלו, מגלה ממילא חסידות מה היא, כי ירגיש לבדו מה החסידות עושה ממנו והיאך הוא מתעלה טפח וטפחיים מעל הקרקע.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן